

Källkritik på internet

Analysera information du läser på internet

Svårighetsgrad

DigiGuiden

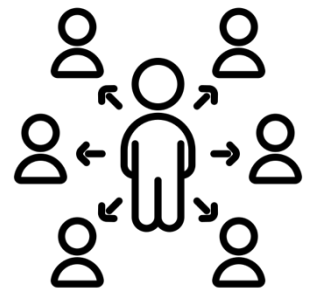
Varför är källkritik viktigt?

Det finns otroliga mängder information på internet, men vad exakt är sant eller falskt? Går det verkligen att lita på allt man läser på internet?

Källkritik handlar om att bestämma vad som faktiskt är trovärdigt och att kunna ifrågasätta det man läser. Det är inte bara för din egen del som det är viktigt att kunna avgöra huruvida något stämmer eller inte. Om du vill dela med dig av något du läst på internet, oavsett om du berättar det för någon du pratar med eller om du delar med dig av en länk till en hemsida, så vill du väl vara säker på att det du skickar vidare är sant? Annars riskerar du att bli en av dem som bidrar till att sprida något osant och som i slutändan kan skada andra. Det kallas för *desinformationsspridning*.

Avsändaren – vem ligger bakom informationen?

Varje dag sprids både sann och falsk information på internet, och många blir lurade av skrämselpropaganda eller till och med lurade på pengar. Det är viktigt att vara medveten om *varifrån* informationen du läser och delar vidare kommer från. Kan det vara så att avsändaren utger sig för att vara någon annan eller vinner något på att du läser och sedan sprider vidare informationen?

Eftersom vem som helst kan publicera information på internet, via till exempel sin egen hemsida eller på sociala medier, finns heller ingen verifieringsprocess där informationen som publiceras granskas. Mängden tillgänglig information är därav gigantisk.

Källor – varifrån får du informationen?

Vanligtvis är en källa skriftlig, muntlig eller materiell. Även om flera olika källor rapporterar samma sak, bör du inte anta att informationen är sann och verifierad. Du bör själv kunna kontrollera *vem* som står bakom informationen och därefter göra en bedömning av sanningshalten i informationen du läst.

Försäkra dig om att informationen du läser på internet inte är påhittad för att gynna ett okänt syfte. Ett sätt att göra detta på är att använda checklistan som finns på baksidan av DigiGuiden.

Sociala medier

Det är vanligt att sensationella nyheter får snabb spridning via olika sociala medier såsom Facebook, Twitter och Instagram.

På sociala medier kan vem som helst länka till en artikel. Själva plattformen som informationen publiceras på är därför inte avsändaren eller källan

Källkritik i praktiken – korta ned en webbadress

För att ta reda på vem som står bakom informationen du läser kan du försöka korta ned hemsidans adress *från* höger *till* vänster, tills bara hemsidans namn är kvar i adressfältet:

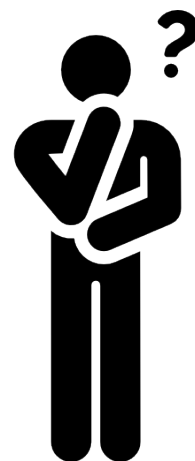
1. <https://www.norrtalje.se/info/kommun-och-politik/trygghet-och-sakerhet/krisberedskap/>
2. <https://www.norrtalje.se/info/kommun-och-politik/trygghet-och-sakerhet/>
3. <https://www.norrtalje.se/info/kommun-och-politik/>
4. <https://www.norrtalje.se/>

Dubbelkolla att informationen du läser i källan är skriven på ordentlig svenska, att det inte finns en massa stavfel och se efter om det finns något publiceringsdatum.

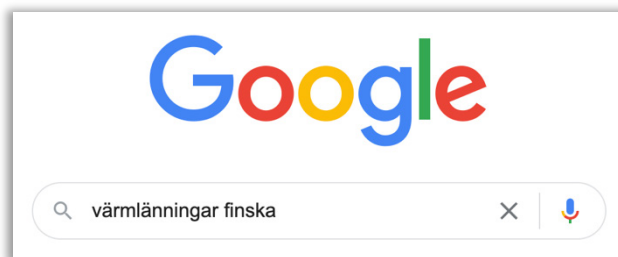
Jämför och analysera

I princip all information på internet är vinklad på något vis, och så även i annan media. Men det finns ändå vissa källor som du bör kunna lita på mer än andra.

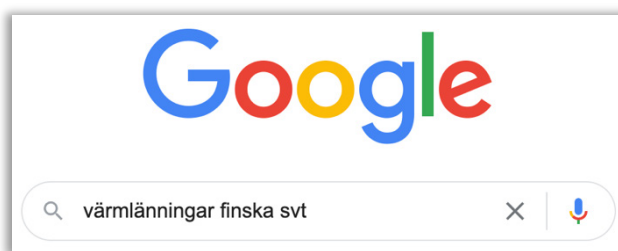
Förmodligen litar du mer på en tryckt tidning eller en TV-kanal än en okänd person som står på gatan och skriker. Om en hemsida kommer från en erkänd nyhetskälla, så som Sveriges Televisions hemsida eller en lokaltidning, kan du på samma sätt och med stor sannolikhet lita på den mer än om du läser en hemsida skapad av en privatperson.

Om du vill ta reda på om något du läst är sant kan du testa att söka på Google eller en annan söktjänst. Till exempel kanske du eller någon du känner läst att alla värmlänningar kan prata finska. Ta dig då till en söktjänst och testa att söka på "värmlänningar finska" för att se vad som kommer upp.

Du kan också lägga till en trovärdig nyhetskälla som extra sökord, till exempel "värmlänningar finska svt" för att se om SVT kan ha rapporterat om detta märkliga fenomen. Om du inte hittar något om värmlänningar som pratar finska, ja då kan du nog anta att informationen är falsk.

När denna DigiGuide har skrivits har vi använt Internetstiftelsens pedagogiska och stora guide på ämnet källkritik. Om du tycker ämnet är intressant kan du läsa Internetstiftelsens egna guide om källkritik på internet.

Sök på internet efter "källkritik internetstiftelsen" eller besök hemsidan som står skriven längst ned på denna sida. Om du inte känner för att släppa taget om DigiGuiden riktigt än kan du ta en titt på en modifierad version av Internetstiftelsens egna checklista för att undersöka en källa.

Övning: Värdera en nyhetskälla

Fundera över punkterna nästa gång du hittar nyheter som delats på internet via sociala medier eller en hemsida.

Checklista för att undersöka en källa

<i>Vem står bakom källan?</i>	<i>Varför är källan skapad?</i>
- Någon som behärskar ämnet? - Någon du litar på? - En myndighet? - En organisation? - Ett företag? - En privatperson?	- Informera? - Presentera fakta? - Övertyga dig om något? - Påverka en opinion? - Sälja en produkt eller tjänst? - Underhålla dig?

Internetstiftelsen (u.å.) *Källkritik på nätet*. <https://internetstiftelsen.se/app/uploads/2021/01/kallkritik-pa-internet.pdf> [2024-06-01]

Fler länkar på ämnet källkritik

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2022). *Källkritik*. <https://www.msb.se/sv/amnesomraden/msbs-arbete-vid-olyckor-kriser-och-krig/msbs-arbete-inom-ramen-for-psykologiskt-forsvar/> [2024-06-01]

Skolverket (2024) *Guide för källkritik för lärare*. <https://www.skolverket.se/for-dig-som-.../skolbibliotekarie/kallmedvetenhet-och-digital-kompetens#h-Checklistaforkallkritik> [2024-06-01]